

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ВІЙСЬКОВИЙ ІНСТИТУТ

ПОЗОВНА РОБОТА

в Збройних Силах України

Науково-практичний довідник

*За загальною редакцією бригадного генерала
Анатолія ШЕВЧЕНКА*

Київ
Видавництво Ліра-К
2023

УДК:347.922:355.233:355.1 (035)

П 47

*Рекомендовано Вченою радою Військового інституту
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 9 від 20.04.2023)*

Рецензенти:

І.М. Копотун – доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням Донецького державного університету внутрішніх справ.

М.А. Микитюк – доктор юридичних наук, професор, професор спеціальної кафедри № 1 Інституту Управління державної охорони України Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

П 47 Позовна робота в Збройних Силах України : науково-практичний довідник.

Автори-укладачі С.П. Пасіка, С.В. Петков, О.С. Скиба, Д.О. Хом'яков, О.О. Опанасенко, О.П. Горбачук, Р.С. Пасіка, А.Г. Волков // За заг. Ред. А.М. Шевченка. Київ : Видавництво Ліра-К, 2023. – 562 с.

ISBN 978-617-520-533-4

Науково-практичний довідник містить найважливіші чинні нормативно-правові акти з питань організації та ведення позовної роботи у військових частинах Збройних Сил України.

Проведено юридичний аналіз, за результатами якого впорядковано нормативні акти за юридичною силою (ієрархією) і датою їх прийняття, наведена судова практика щодо вирішення справ.

Довідник призначений для військовослужбовців і працівників, які беруть участь в організації та веденні позовної роботи, а також курсантів, студентів, слухачів, ад'юнтів, також буде корисним практикуючим юристам, які спеціалізуються в галузі права та розвивають позицію становлення права воєнної сфери як галузі права.

УДК:347.922:355.233:355.1 (035)

ISBN 978-617-520-533-4

© Автори укладачі, 2023

© Видавництво Ліра-К, 2023

ЗМІСТ

Передмова	7
Список основних скорочень	9
ПЕРЕЛІК ОСНОВНИХ ПОНЯТЬ	10
Розділ I Правове регулювання позовної роботи кодексами України	22
1.1. Господарський процесуальний кодекс України (витяг)	22
1.2. Цивільний кодекс України (витяг).....	33
1.3. Господарський кодекс України (витяг)	69
1.4. Цивільний процесуальний кодекс України (витяг).....	118
1.5. Кодекс адміністративного судочинства України (витяг)	171
Розділ II Правове регулювання позовної роботи законами України	227
2.1. Закон України «Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України» (витяг)	227
2.2. Закон України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» (із змінами)	229
2.3. Закон України «Про господарську діяльність у Збройних Силах України» (із змінами)	233
2.4. Закон України «Про матеріальну відповідальність військовослужбовців та прирівняних до них осіб за шкоду, завдану державі» (із змінами)	237
Розділ III Правове регулювання позовної роботи підзаконними нормативно-правовими актами України	245
3.1. УКАЗ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ Про деякі заходи щодо зміцнення юридичних служб державних органів.....	245
3.2. ПОРЯДОК реєстрації військових частин як суб'єктів господарської діяльності у Збройних Силах, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 3 травня 2000 р. N 749	245
3.3. ПОРЯДОК відшкодування курсантами та особами офіцерського складу витрат, пов'язаних з їх утриманням у закладах вищої освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006 р. N 964.....	247
3.4. ЗАГАЛЬНЕ ПОЛОЖЕННЯ про юридичну службу міністерства, іншого органу виконавчої влади, державного підприємства, установи та організації, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 26 листопада 2008 р. № 1040.....	249
3.5. ПОЛОЖЕННЯ про військове (корабельне) господарство, затверджене Наказом Міноборони України від 16.07.97 № 300 (витяг).....	255
3.6. ПОЛОЖЕННЯ про Юридичний департамент Міністерства оборони України, затверджене Наказом Міністерства оборони України від 16.05.2016 № 259.....	259
3.7. ПОЛОЖЕННЯ про юридичну службу Міністерства оборони України	267

3.8. ІНСТРУКЦІЯ з організації проведення перевірок стану правової роботи	278
3.9. ПОЛОЖЕННЯ про територіальний юридичний підрозділ (управління, відділ)	284
3.10. ІНСТРУКЦІЯ з організації претензійної та позовної роботи, самопредставництва, представництва інтересів Міністерства оборони України та Збройних Сил України у судах та інших державних органах, виконання судових рішень, затверджена Наказом Міністра оборони України від 30.12.2016 № 744(витяг).....	290
3.11. ПОЛОЖЕННЯ про юридичну службу Збройних Сил України, затверджене Наказом Головнокомандувача Збройних Сил України 30 березня 2021 року № 80	325
Розділ IV Судова практика.....	331
4.1. Відшкодування витрат, пов'язаних з утриманням під час проходження навчання у вищому навчальному закладі	331
4.2. Відшкодування витрат, пов'язаних з утриманням у вищому навчальному закладі	351
4.3. Шкода заподіяна військовослужбовцем підлягає вирішенню в порядку адміністративного судочинства як така, що пов'язана з питаннями реалізації правового статусу особи, яка перебуває на посаді публічної служби	358
4.4. Шкода, заподіяна військовослужбовцем під час несення служби з використанням джерела підвищеної небезпеки, закріпленого на праві оперативного управління за військовою частиною, що має статус юридичної особи, відшкодовується цією військовою частиною	363
4.5. Заподіяння працівником шкоди діями, що за своїм змістом не впливають з виконання ним службових обов'язків, у тому числі обов'язків військової служби, юридична або фізична особа не несе відповідальності за шкоду, спричинену вказаним працівником.....	372
4.6. Відшкодування шкоди в порядку регресу	378
4.7. Визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії військовій частині щодо ненарахування та невиконання грошової компенсації відпустки як учаснику бойових дій.....	390
4.8. Визнання протиправними та скасування наказів, зобов'язання вчинити певні дії щодо звільнення з військової служби солдата у запас відповідно до пункту «е» (через службу невідповідність) частини 6 статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу»	397
4.9. Відшкодування майнової шкоди, завданої кримінальним правопорушенням	404
4.10. Вирішення спорів про притягнення військовослужбовців до матеріальної відповідальності.....	413
4.11. Невиплата заборгованості з індексації грошового забезпечення при виключенні зі списків особового складу.....	422

4.12. Спори щодо невиконання заборгованості з індексації грошового забезпечення за період з 01.12.2015 по 28.02.2018 включно із застосуванням місяця за яким починається обчислення індексу споживчих цін (базового місяця) для розрахунку індексації грошового забезпечення – січень 2008 року	428
4.13. Спори щодо визнання протиправними дії адміністрації щодо не призначення позивача на рівну посаду та звільнення з військової служби за пп. «г» п. 2 ч. 5 ст.26 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу» в запас.	447
4.14. Визнання бездіяльності протиправною та зобов'язання вчинити певні дії, - щодо нарахування та виплати щорічної разової грошової допомоги до 5 травня	457
4.15. Видача довідки про розмір грошового забезпечення для перерахунку пенсії військовослужбовцям	471
4.16. Визнання протиправними дій та зобов'язання вчинити певні дії, – здійснити перерахунок розміру одноразової грошової допомоги при звільненні в розмірі 50% місячного грошового забезпечення за кожний повний календарний рік служби, розміру грошової допомоги на оздоровлення за 2016р., 2017р., розміру матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань за 2017 р. з урахуванням щомісячної додаткової грошової винагороди, індексації та здійснити виплату донарахованих сум даних додаткових видів грошового забезпечення	484
4.17. Визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити дії – щодо відмови в призначенні одноразової грошової допомоги у зв'язку з встановленням другої групи інвалідності внаслідок поранення (контузії), отриманого ним під час виконання обов'язків військової служби.....	494
4.18. Визнання дій протиправними та зобов'язання вчинити дії – при звільненні з військової служби у запас за підпунктом «г» (у зв'язку з проведенням організаційних заходів) пункту 2 частини п'ятої статті 26 Закону України «Про військовий обов'язок та військову службу», поновити на військовій службі; зобов'язання здійснити перерахунок та виплатити матеріальне та грошове забезпечення за час вимушеного прогулу; визнання протиправною бездіяльністю щодо неукладення нового контракту про проходження військової служби у Збройних Силах України на посадах осіб офіцерського складу; зобов'язання укласти новий контракт про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України на посадах осіб офіцерського складу.....	505
4.19. Визнання протиправною бездіяльності, визнання протиправними дій та зобов'язання вчинити певні дії із забезпечення житлом.....	518
4.20. Право військовослужбовців на отримання пенсії, з урахуванням 100% виплати підвищення пенсії, починаючи з 05.03.2019 року.....	526

Розділ 5. Додатки	540
5.1. Журнал обліку претензій, пред'явлених структурним підрозділом, військовою частиною (установою, організацією), підприємством	540
5.2. Журнал обліку претензій, пред'явлених до структурного підрозділу, військової частини (установи, організації), підприємства	540
5.3. Журнал обліку позовних заяв та інших документів, пред'явлених структурним підрозділом, військовою частиною (установою, організацією), підприємством.....	541
5.4. Журнал обліку позовних заяв та інших документів, пред'явлених до структурного підрозділу, військової частини (установи, організації, підприємства).....	542
5.5. Журнал обліку довіреностей на процесуальне представництво.....	543
5.6. Журнал обліку вихідних судових документів.....	544
5.7. Журнал обліку виконавчих документів	544
5.8. Зразок наказу про самопредставництво	545
5.9. Перелік осіб, уповноважених діяти від імені Міністерства оборони України (Збройних Сил України) (самопредставництво) у судах та інших державних органах.....	546
5.10. Зразок Довіреності.....	547
5.11. Відомість оперативного обліку здійснення самопредставництва, представництва в судах	548
5.12. Звіт про стан самопредставництва, представництва в судах та інших юрисдикційних органах	549
5.13. Звіт про стан виконання судових рішень (виконавчих документів) та претензійну роботу	551
5.14. Звіт про наявність у судах загальної юрисдикції судових проваджень щодо об'єктів державної власності.....	553
5.15. Акт встановлення під час реєстрації вхідних судових документів відсутності або невідповідності документів, зазначених у додатках до претензійних, позовних матеріалів, інших судових документів.....	554
5.16. Титульний аркуш руху судової справи.....	555
5.17. Акт приймання-передачі судової справи (судових справ)	557
Джерела.....	558

ПЕРЕДМОВА

Організація та здійснення позовної роботи у військових частинах Збройних Сил України є одним із основних елементів забезпечення їх повсякденної життєдіяльності.

Згідно з вимогами статей 58, 59 Статуту внутрішньої служби Збройних Сил України командир (начальник) є єдиначальником і особисто відповідає перед державою за бойову і мобілізаційну готовність ввіреної йому військової частини (установи, навчального закладу). Він серед іншого, зобов'язаний вживати заходів щодо відшкодування збитків, заподіяних військовій частині (установі, навчальному закладу), для чого діяти у відповідності із законом, в тому числі представляти інтереси держави у разі необхідності в судах.

Для організації вирішення в судовому порядку спірних правовідносин, забезпечення належного самопредставництва, представництва інтересів Міноборони та Збройних Сил України під час розгляду справ судами, недопущення заподіяння збитків та майнових втрат державі відповідними юридичними службами за участю фінансової (фінансово-економічної) служби та відповідальних підрозділів проводиться позовна робота.

Позовна робота здійснюється посадовою (службовою) особою, визначеною відповідним письмовим наказом керівника структурного підрозділу Міноборони, Генерального штабу, командира (начальника, керівника) ВВНЗ, ВВП ЗВО, військової частини (установи, організації), підприємства у разі відсутності у структурному підрозділі Міноборони, Генерального штабу, ВВНЗ, ВВП ЗВО, військової частині (установі, організації), на підприємстві юридичної служби.

Керівники структурних підрозділів Міноборони, Генерального штабу, командири (начальники, керівники) ВВНЗ, ВВП ЗВО, військових частин (установ, організацій), підприємств у всіх випадках порушення інтересів Міноборони та Збройних Сил зобов'язані організувати роботу щодо підготовки та подання позовів до суду.

Позовна заява повинна відповідати вимогам відповідного процесуального законодавства України.

Підготовка позовів здійснюється відповідною юридичною службою. Необхідні для пред'явлення позову матеріали готує та надає відповідальний підрозділ згідно визначених обов'язків та покладених на нього завдань.

Позови підписуються керівником структурного підрозділу Міноборони, Генерального штабу, командиром (начальником, керівником) ВВНЗ, ВВП ЗВО, військової частини (установи, організації), підприємства або особою, уповноваженою діяти від імені юридичної особи (самопредставництво) чи представником, уповноваженим на здійснення таких дій відповідною довіреністю.

До позовної роботи належать:

- підготовка, збір, одержання, опрацювання та складання документів, інформації, довідок, розрахунків, інших матеріалів, необхідних для пред'явлення і розгляду позовів;
- підготовка позовів, зустрічних позовних заяв, заяв, адміністративних позовів;
- підготовка відповідей (заперечень, відзивів, пояснень) на позови та апеляційних (касаційних) скарг на рішення, ухвали, постанови судів загальної юрисдикції

ції, заяв про перегляд судових рішень Верховним Судом чи у зв'язку з нововиявленими обставинами;

- захист інтересів Міноборони та Збройних Сил під час розгляду спорів у судах загальної юрисдикції;
- здійснення організаційно-технічних заходів (реєстрація, облік, опрацювання, зберігання та відправка позовних матеріалів);
- забезпечення контролю за рухом справ у судах;
- облік та зберігання позовних матеріалів;
- розгляд, аналіз та узагальнення результатів позовної роботи та подання встановленої звітності з позовної роботи;
- підготовка висновків та пропозицій щодо поліпшення позовної роботи.

Проаналізувавши судову практику, ми зробили висновки, що під час позовної роботи у ВВНЗ, ВВП ЗВО та у військових частинах Збройних Сил України найпоширенішими категоріями справ, які розглядаються судами є:

- справи про відшкодування особами, звільненими з військової служби, витрат, пов'язаних з їх утриманням у ВВНЗ, ВВП ЗВО;
- справи, предметом спору яких є відшкодування матеріальної шкоди, нанесеної військовослужбовцями неналежним виконанням службових обов'язків під час проходження ними військової служби;
- справи пов'язані з стягненням штрафних санкцій у зв'язку з невиконанням або неналежним виконанням договірних зобов'язань;
- справи пов'язані з витребуванням майна та земель з чужого незаконного володіння;
- справи пов'язані з визнанням незаконним звільнення з лав Збройних Сил України;
- справи пов'язані з оскарженням дій (бездіяльності) командирів (начальників, керівників) ВВНЗ, ВВП ЗВО, військових частин (установ, організацій) Міністерства оборони України щодо кадрових питань (оскарження дисциплінарних стягнень, звільнення з військової, публічної служби, переміщення).

Таким чином, науково-практичний довідник «Позовна робота в Збройних Силах України» створений із метою якісної та правильної її організації, забезпечення швидкого пошуку основних нормативно-правових актів, що регулюють здійснення позовної роботи у ВВНЗ, ВВП ЗВО та позицій судів України при вирішенні справ у военній сфері України.

До науково-практичного довідника включено нормативно-правові акти, які є основними при організації та здійсненні позовної роботи у ВВНЗ, ВВП ЗВО та у військових частинах Збройних Сил України. Крім того, у науково-практичному довіднику наведено судову практику, яка повинна сприяти реалізації державної правової політики з питань національної безпеки України. Правильному застосуванню законодавства в діяльності структурних підрозділів Міноборони, Генерального штабу, ВВНЗ, ВВП ЗВО, військових частин та захисту і відновленню порушених майнових прав та законних інтересів Міноборони та Збройних Сил України під час організації позовної роботи у ВВНЗ, ВВП ЗВО та у військових частинах Збройних Сил України.